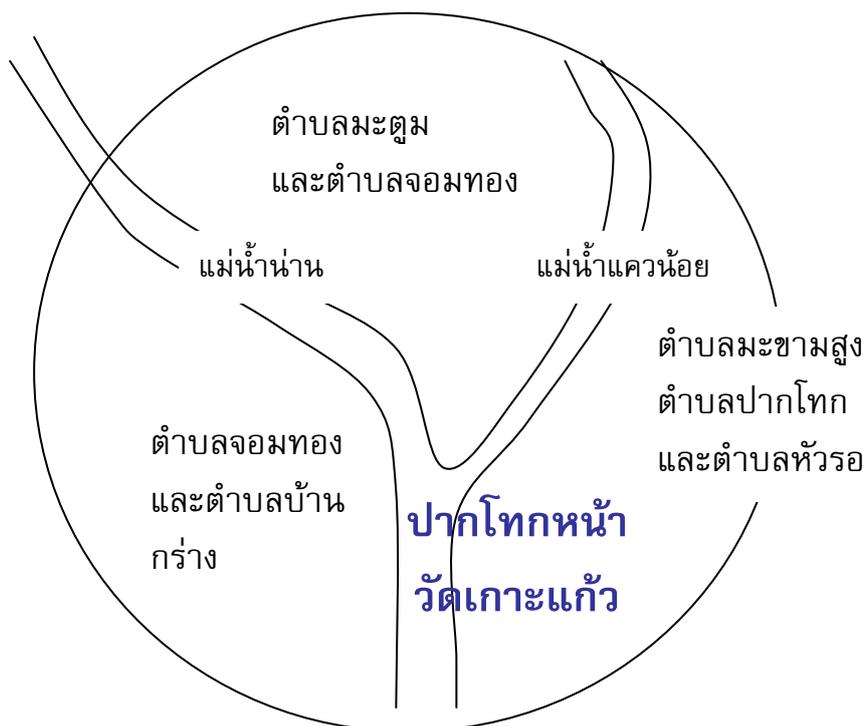

อยู่ดีมีสุขที่ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

“อันที่จริงแล้ว เราทำเรื่องอยู่ดีมีสุขมาเป็น 10 กว่าปีแล้ว ก่อนที่จะมีนโยบายของรัฐบาล ออกมาสนับสนุนเสียอีก” นายสมชาย ทองเถื่อน นายก อบต. จอมทอง อ.เมือง จ.พิษณุโลก กล่าว เนื่องจากวิถีชีวิตชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน “เราอยู่กันแบบ พอมีพอกิน ไม่รวย แต่ก็อยู่ได้ เก็บหากินตามบ้านตามสวนได้ไม่ขาด เวลาทำอะไรก็ปรึกษาพูดคุยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอด ทำให้ไม่มีความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นในชุมชน เพราะชาวบ้านรู้จักสามัคคีกัน” นายก อบต. จอมทอง กล่าวเสริมไว้ ตำบลจอมทอง ยังคงพยายามรักษาความเป็นชุมชนชนบทเอาไว้ แม้ว่าปัจจุบันการขยายตัวของเมืองจะรุกคืบเข้ามา ซึ่งชุมชนตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง 8 กิโลเมตรเท่านั้น

สภาพพื้นที่เหมาะกับการเกษตรกรรม เนื่องจาก ชุมชนตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำสองสายมาบรรจบกัน คือ แม่น้ำน่านจากทางเหนือ และแม่น้ำแควน้อยทางตะวันออก แนวคันดินธรรมชาติริมแม่น้ำน่าน ซึ่งยกระดับพื้นที่สูงจากน้ำขึ้นมา 1-2 เมตร ทำให้ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยได้ ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านยกพื้นสูง มีใต้ถุนบ้าน เพื่อป้องกันน้ำท่วม ในฤดูน้ำหลาก แต่ในระยะหลังมานี้ หลายหลังคาเรือนก็มีการปรับปรุง ถมที่ดินสร้างบ้านชั้นเดียวแทน นอกจากนี้ผืนดินแนวริมน้ำนี้ ชาวบ้านจะทำสวนผลไม้ ส่วนพื้นที่ตลิ่งของโค้งน้ำน่าน ซึ่งในช่วงฤดูหนาว และฤดูร้อน จะมีพื้นที่เหนือจากน้ำริมตลิ่งมา 60-120 เมตร ชาวบ้านก็จะปลูกพืชผักและไม้ดอกกัน

อย่างไรก็ดี ชุมชนก็ได้รับผลกระทบจากความเจริญเติบโตของเมืองอยู่ด้วยเช่นกัน พื้นที่รอบข้างตำบลจอมทอง ได้มีการซื้อขายที่ดินกันมาก มีหมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาก รวมไปถึงการขยายเส้นทางคมนาคมให้มีการขนส่งสะดวกยิ่งขึ้น ชาวบ้านจึงเร่งการเพาะปลูกให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก เพื่อนำไปขาย จึงใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ในแปลงเกษตรเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้น้ำเกิดการปนเปื้อน ดินเสื่อมสภาพ ปลาในลำน้ำลดจำนวนลง หากินยาก บางครั้งเห็นปลาในแม่น้ำที่ลอยขึ้นมามีแต่หัวส่วนตัวและเหงาแล้ว เนื่องจากได้รับสารเคมีมากเกินไป ประการสำคัญ คือ พันธุ์ปลาพื้นเมืองในนาข้าว และแม่น้ำสูญหายไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ชุมชนมีการเฝ้าระวัง และตั้งรับมือด้วยการจัดกระบวนการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นขึ้นมา ตั้งแต่ ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เข้ามาสนับสนุน ซึ่งก่อนหน้านี้ตำบลจอมทอง จะทำงานกันเองอยู่แต่ในชุมชนเท่านั้น ยังไม่มีการเชื่อมโยง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกมากนัก

กระบวนการเริ่มต้นจาก การระดม “คนหลายวัย” มาทบทวนตนเองร่วมกัน และปักธงเป้าหมายของชุมชน คือ **“การรักษาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม”** ส่วนในมุมมองของนายสมชาย ทองเถื่อน นายก อบต. 2 สมัย ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนนั้น ก็อยากเห็นความเข้มแข็งของชุมชน สามารถฟื้นฟูวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นให้ยังคงอยู่สืบต่อไปได้ จุดเน้นหลัก คือ การรักษาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ให้คงไว้ ไม่สูญหาย หรือถูกกลืนกินไปกับวัฒนธรรมเมืองจากภายนอกที่เข้ามา **หลักคิดในการทำงานฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นของตำบลจอมทอง มีดังนี้**

- การฟื้นฟูชุมชนต้องกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของตัวเอง เรียนรู้ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชนที่คนรุ่นเก่าสร้างไว้ให้ แล้วให้คนในชุมชนได้ดูแลกันเอง
- เป็นการพัฒนา “คน” ให้เกิดสำนึกรักในท้องถิ่นของตน ปลูกฝังเยาวชนให้ห้วงแค้นเกิดความรักในภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสามัคคีในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดพลังผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ส่งผลให้ “คนมีความสุข มีความสบายทั้งกายและใจ”
- ยึดหลักการ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในการดำเนินชีวิต
- เป็นกระบวนการทำงานที่ใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการฟื้นฟู สร้างให้เกิดคุณค่า นำมาใช้ประโยชน์อย่างฉลาด และรักษาให้คงอยู่กับชุมชน
- เป็นการพัฒนาให้คนรู้เท่าทันสถานการณ์สังคม เท่าทันกระแสทุนนิยม เท่าทันกระแสการรักษาเชิงธุรกิจมากขึ้น

ในกระบวนการนี้ มี “คณะกรรมการฟื้นฟูท้องถิ่นจอมทอง” เป็นกลไกในการขับเคลื่อนหลัก และ อบต. จอมทอง เข้ามาร่วมตั้งแต่เริ่มต้น สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการฟื้นฟูฯ ในทุกๆ ด้าน อบต. สามารถทำงานร่วมกับกำนัน และผู้นำชุมชน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งแต่เดิมกำนันของตำบล ได้รับรางวัลแหวนทองคำมา 2 สมัย ทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สร้างความอยู่ดีมีสุขในชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง พอ อบต. เข้ามาก็รับช่วงสานงานต่อ และจัดกระบวนการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา

กิจกรรมและผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1) การฟื้นฟูระบบเกษตรอินทรีย์ ชุมชนกำหนดเป้าหมายร่วมกันไว้ว่า “คนจอมทองต้องได้กินข้าวปลอดสารพิษ” จึงเริ่มจากการกระตุ้นจุดประกายแนวคิดให้ชาวบ้านปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตหันมาปลูกข้าวปลอดสารพิษ จากเดิมที่ชาวบ้านปลูกข้าวกันปีละ 3 ครั้ง เพราะเห็นว่าสภาพพื้นที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ จึงสูบน้ำขึ้นมาใช้กันอย่างเต็มที่ ทำนาตลอดทั้งปี ไม่ปล่อยให้พักหน้าดินเลย เร่งใส่ปุ๋ย ใช้สารเคมี ทำให้ดิน และน้ำเสื่อมโทรม และก็ประสบปัญหาหอยเชอรี่ในนาข้าวในช่วง 3 ปีที่แก้ไขปัญหาด้วยเกษตรอินทรีย์ สร้างโรงปุ๋ยหมักชีวภาพในชุมชน ผลิตเอง ใช้เอง ก็เริ่มเห็นสภาพนาข้าวดีขึ้น ชาวบ้านสามารถปักเบ็ดตกปลาได้ ส่วนปริมาณผลผลิตต่อไร่ยังได้เท่าเดิม แต่สิ่งที่ได้ประโยชน์คุ้มค่า คือ สภาพดิน น้ำ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เริ่มฟื้นตัวดีขึ้น แต่ยังคงต้องอาศัยเวลาให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง และชาวบ้านก็ยังไม่สามารถทำนาปลอดสารพิษได้ทั้งหมด ต้องค่อยๆปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตไป ขยายผลให้ทำครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบล

อย่างไรก็ดี แทบทุกครัวเรือนในชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ตามธรรมชาติ สวนผลหมากรากไม้ก็ปล่อยตามธรรมชาติ เช่น มะพร้าว กล้วย นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทำแปลงสาธิตปลูกผักปลอดสารพิษที่บ้านท่าโพธิ์ หมู่ที่ 8 กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่บ้านจอมทอง หมู่ที่ 5 กลุ่มปลูกข้าวโพด ตามแนวเกษตรพอเพียง ที่บ้านโพธิ์ทอง หมู่ที่ 9 และกลุ่มแปลงเกษตรดั้งเดิม ที่บ้านปากโทก หมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นการเพาะปลูกแบบผสมผสาน ที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตหมุนเวียนได้ตลอดปี และได้พัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ จะเห็นได้ว่าตำบลจอมทอง เน้นการจัดกิจกรรมฟื้นฟูการเกษตรในระดับหมู่บ้าน มีกลุ่มต่างๆเกิดขึ้นมา และเชื่อมโยงเกิดเป็นเครือข่ายเกษตรในตำบล กิจกรรมเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขตำบลจอมทอง ตามแผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงของตำบล

2) การฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทำการอนุรักษ์พันธุ์ปลา มีแพปลา และวังปลาหน้าวัด 3 แห่ง และทำพิธีสืบชะตาสายน้ำ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้มีปลาเพิ่มจำนวนมากขึ้น ชาวบ้านสามารถทำอาชีพประมงน้ำจืด จับปลาขายมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเกิดกลุ่มการเลี้ยงปลาในกระชัง หมู่ที่ 3 ฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำมาหากินของชุมชนท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีการอนุรักษ์ป่าชาย ทำให้นกและสัตว์อื่นที่อยู่และคงสภาพป่าที่สมบูรณ์ให้ความร่วมมือกันหมู่บ้าน นอกจากนี้ชุมชนยังมีการปลูกไม้เสริมซึ่งนอกจากให้ป่าสมบูรณ์แล้วชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ด้วย

3) การส่งเสริมอาชีพในชุมชน ชาวบ้านนำสมุนไพร และวัตถุดิบที่มีในชุมชน มาแปรรูปเป็นขนม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำขนมแก่กัน เกิดกลุ่มขนมอบสมุนไพร หมู่ที่ 8 และกลุ่มขนมไทย หมู่ที่ 6 ซึ่งได้รับการคัดเลือกเป็นสินค้า OTOP ของตำบลจอมทอง ทำให้มีคนรุ่นใหม่สนใจมาเรียนรู้ รวมถึงคนตำบลอื่นๆก็เข้ามาดูงานและเรียนรู้เพื่อเอาไปประกอบอาชีพด้วย นอกจากนี้ยังมีงานหัตถกรรมจักสาน ดังที่กลุ่มแม่บ้านพัฒนาสตรี หมู่ที่ 1 ทำการจักสานหมวกจากปอพลาสติก

4) การฟื้นฟูศิลปะ ประเพณีของชุมชนท้องถิ่น มีกลุ่มการเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน “กลองมิ่งคละ” หมู่ที่ 4 ซึ่งเยาวชนเข้ามาร่วมสืบทอดศิลปะการแสดง อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนี้ นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมให้เยาวชนถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และมุมมองของเยาวชนต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาสังคมปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนจอมทอง ผ่านการเล่นดนตรีพื้นบ้าน ถือเป็นภาระกระตุ้นปลูกฝังจิตสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นกับคนรุ่นหลังด้วย นอกจากนี้ในชุมชนยังมี กลุ่มพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน วัดท่าตะเคียน ที่เป็นสถานที่รวบรวมวัตถุโบราณที่มีอยู่ในชุมชน

งานประเพณี วัฒนธรรม ส่งผลให้ชุมชนเกิดความกระตือรือร้นที่จะฟื้นคืนวิถีชีวิตแบบเก่าๆ ขึ้นมา คนเฒ่าคนแก่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานแข่งเรือ งานกีฬาตำบล ทำให้คนในชุมชนสามัคคีกัน ส่งผลให้ปัญหาวัยรุ่นลดลง เด็กมีจิตสำนึกมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ลดปัญหาการตีกัน การมั่วสุมกัน เสี่ยงมอเตอร์ไซด์ตอนกลางคืนไม่ได้ยินบ่อยเหมือนเมื่อก่อน

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการดำเนินงานฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น

1.ระดับคนแกนนำและครอบครัว

- ได้ทบทวนตัวเอง ได้เห็นตัวตนของตัวเอง ได้คิด ได้เรียนรู้เท่าทัน และได้ร่วมสร้างสุขให้กับชุมชน
- ได้รับความรู้และรู้เท่าทันพิษภัยของสารเคมี จากนั้นจึงเปลี่ยนวิถีการผลิต โดยริเริ่มทำเกษตรจากปุ๋ยชีวภาพ แล้วเห็นว่าในนามีปู มีปลา มีไส้เดือน และได้ผลผลิตข้าว เนื่องจากต้นทุนการผลิตต่ำกว่าทุกปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนได้กินอาหารที่ปลอดภัยด้วย

2.ระดับชุมชน

- ชุมชนเกิดการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ มีส่วนร่วม และช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น มีการแจ้งเมื่อมีรถบรรทุกเข้ามาทำให้ถนนหนทางเสียหาย แจ้งให้ อบต.รู้เมื่อมีคนทิ้งขยะในชุมชนและลำน้ำ ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติของชุมชน
- สภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้นมาก เช่นช่วงน้ำท่วมจะเห็นว่ามียุงปลารูขึ้นมาจำนวนมาก มีไส้เดือนขึ้นตามถนน ซึ่งเดิมไม่ค่อยมีให้เห็นมากนัก

- วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นได้รับการฟื้นคืนชุมชน เห็นคนหนุ่มสาวและคนแก่เข้าวัดมากขึ้น ทำบุญมากขึ้น
- เป็นต้นแบบการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับชุมชนอื่นๆ
- เป็นการปรับวิกฤตให้เป็นโอกาส เห็นได้จากปัญหาเรื่องหอยเชอรี่ในแปลงนา ซึ่งเกิดจากการใช้สารเคมี ยาฆ่าหญ้า ทำให้ระบบนิเวศในนาเปลี่ยนไป หอยเชอรี่มีจำนวนมากขึ้นและฆ่าอียากขึ้น จึงมีการคิดนำหอยเชอรี่มาทำเป็นน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งได้ผลดีมากนอกจากได้ผลผลิตข้าวมากขึ้นแล้ว ยังได้กินปู กินปลา รวมถึงสุขภาพคนในชุมชนดีขึ้น ซึ่งวัดผลได้จากการตรวจสุขภาพประจำปีของคนในชุมชนพบว่าตัวเลขคนป่วยในชุมชนลดลง

3. ระดับท้องถิ่น

- ในระดับ อบต.ได้รับยอมรับจากชุมชนอื่น มีความภาคภูมิใจ
- มีนโยบายรับเข้ามาสนับสนุนมากขึ้น รวมทั้งมีภาคีอื่นๆเข้ามาส่งเสริมหลากหลาย เช่น มีการสนับสนุนงบจัดสร้างโรงปุ๋ยหมักชีวภาพ
- อบต.ได้นำรูปแบบแบบการพัฒนาที่ผสมผสานและประยุกต์ใช้วัสดุในท้องถิ่นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น มีการนำไม้ไผ่เป็นส่วนประกอบในการสร้างถนนคอนกรีตในชุมชน ส่วนนอกจากได้ถนนที่แข็งแรงแล้ว ยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของท้องถิ่นได้ด้วย
- ชุมชนได้กลุ่มองค์กรที่เข้าร่วมในการพัฒนา ทั้งองค์กรชาวบ้านภายในชุมชนเอง ภาครัฐในท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน ส่งเสริมให้งานมีการพัฒนาและยกระดับชัดเจนขึ้น
- คนภายนอกที่เข้ามาในชุมชนมีความรู้สึกสบายใจเมื่อเข้ามาสัมผัส

การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคี

เมื่อจัดกระบวนการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนทำงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีต่างๆมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเห็นรูปธรรมของชุมชนที่ทำกันอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาคีต่างๆทั้งในและนอกชุมชนที่มีส่วนร่วมมีทั้งจากภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และภาคราชการ ดังนี้

- **โรงเรียนจอมทอง** เข้าร่วมดำเนินการฯ หลายส่วน เฉพาะอย่างยิ่งในการนำเยาวชนของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของค่ายอบรมเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จัดตั้งคณะกรรมการเยาวชนจอมทองรักษ์สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมมหกรรมฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นจอมทอง
- **สถานีอนามัยตำบลจอมทอง** องค์กรนี้จึงมีบทบาทสูงมากกับคณะกรรมการฟื้นฟูท้องถิ่นจอมทอง โดยผู้บริหารสถานีอนามัยได้เข้าร่วมโครงการทุกครั้งที่มีการประชุมปรึกษาหารือ

- ศูนย์เสริมสร้างองค์กรชาวบ้านเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เป็นองค์กรหลักในการประสานงานทุกฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนต่างๆ
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้การสนับสนุนงบประมาณผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลจอมทอง ซึ่งทำยี่ที่สุดงบประมาณเหล่านี้ก็กลับเข้ามาสู่กระบวนการบริหารจัดการของคณะกรรมการฟื้นฟูท้องถิ่นจอมทอง
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิษณุโลก มีส่วนสำคัญในการประสานงานกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากส่วนกลางมาให้ความรู้แก่คณะกรรมการฯ และมีส่วนอย่างมากในการจัดมหกรรมฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นจอมทอง
- คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร มีในการสนับสนุนวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ หรือ ecological approach ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการฟื้นฟูภูมินิเวศ
- ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ชมรมกรีนพีค มหาวิทยาลัยนเรศวร และสถานพินิจจังหวัดพิษณุโลก ได้เข้ามาร่วมเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชนจอมทอง ในมหกรรมฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นจอมทอง
- คณะทำงานสิ่งแวดล้อมภาคเหนือตอนล่าง องค์กรนี้ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาด้วยความมุ่งหวังที่จะเป็นเวทีในการคิด ค้นคว้า เผยแพร่ และสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเป้าหมายที่ว่านั้น จึงมีส่วนสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของคณะกรรมการฟื้นฟูฯ

ทิศทางในการพัฒนางานฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น

- เน้นการพัฒนาด้านแนวคิดลงไปสู่ตัวคนในชุมชนให้ครอบคลุม เพื่อให้เกิดพลังในการพัฒนาและมีแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน มีสำนึกร่วมกัน
- ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมต่อยอดจากฐานเดิมที่ทำไว้ก่อนแล้ว
- ขยายแนวความคิดไปสู่ระดับโรงเรียน เพื่อสร้างภาคีร่วมในชุมชนให้แน่นมากขึ้น ให้ผู้บริหารระดับโรงเรียน มีความตระหนัก และรับรู้ มากขึ้น รวมถึงจะนำไปสู่การยกระดับงานเพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ขยายรูปแบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อชุมชน
- สร้างรูปธรรมในระดับตำบลให้ชัดเจนและเข้มแข็งก่อน ส่วนกระบวนการขยายพื้นที่ไปสู่ตำบลอื่นๆนั้นปล่อยให้เกิดขึ้นเองโดยกลไกของตัวชุมชนเอง

จะเห็นได้ว่ากระบวนการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นของตำบลจอมทองนั้น เป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติดิน น้ำ ป่า ที่สามารถจัดการให้อยู่ร่วมกันอย่างลงตัวได้ อดบ. และผู้นำชุมชนจะจัดเวทีประชาคม กระตุ้นความคิดให้ชาวบ้านรัก และหวงแหนชุมชนอยู่เสมอ เช่น การไม่ขาย

ติดต่อประสาน

นายสมชาย ทองเถื่อน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลจอมทอง อ.เมือง จ.พิษณุโลก

089-4616612, 087-3096235

กำนันเรียม สิงโต 138 หมู่ 8 ต.จอมทอง อ.เมือง จ.พิษณุโลก

089-707-7566, 055 – 298345